

OPDRACHTGEVERSOVERLEG STAALCONSERVERING:
MODERN AANBESTEDEN EN DE MARKT DE KENNIS LATEN AANDRAGEN

OGOS: INTEGRAAL AANBESTEDEN

Opdrachtgeversoverleg Staalconservering OGOS is een samenwerkingsverband van acht opdrachtgevende partijen, die gezamenlijke belangen hebben bij de verdergaande professionalisering van staalconservering. De deelnemers beheren objecten zoals bruggen, sluizen, waterkeringen, gastransportinstallaties en staalfabrieken. Een gevleugeld woord is de 'uniformering van de vraagspecificatie'. Niet bepaald de woordkeus van een straler of schooneerder. Dus vakblad Oppervlaktetechnieken ging maar eens bij voorzitter Carolien Nieuwland, werkzaam bij Rijkswaterstaat, navragen wat de doelstellingen zijn en of het al een beetje lukt. Hoe zit dat bijvoorbeeld met die CO₂-ladder en met het aanbesteden op basis van de totale levenscycluskosten in plaats van alleen gunnen op laagste prijs?

Over trends in aanbesteding van metaalconserveerwerk heeft vakblad Oppervlaktetechnieken de laatste jaren regelmatig gerapporteerd ("Beantwoord vooral niet-gestelde vragen, IIR-congres kunstwerken in de weg- en waterbouw legt de vinger op de zere plek in de aanbesteding van onderhoudswerken", januari 2013; "Duurzaamheid en Corrosiewering II", april 2012; "Hogerop met de CO₂-Prestatieladder, SVMB-dag bij Maeslantkering geeft uitleg over puntenvoordeel in het aanbestedingsbeleid": www.Oppervlaktetechnieken.com/archief). Naast de kosten van het conserveringssysteem moet ook gekeken worden naar de onderhoudskosten gedurende de gehele levensduur, de Total Cost of Ownership. Want doordat nieuwbouw en onderhoud vaak niet als één geheel worden beschouwd, is de kans aanwezig dat er niet-optimale keuzes worden gemaakt en goedkope keuzes meer onderhoud tot gevolg hebben.

Is bij staalconserveerders inmiddels een eenduidige behoefte bekend, als we 'uniformering van de vraagspecificatie' even versimpeld mogen vertalen?
"Er is een eenduidige behoefte binnen de

opdrachtgevers: de levensduur van de aangebrachte conservering moet zo hoog mogelijk zijn, zodat de beschikbaarheid van weg, spoor, waterweg en installaties zo hoog mogelijk is. Dit klinkt logisch, echter het vertalen naar eenduidige eisen is lastiger. Binnen OGOS hebben we heel verschillende bedrijfstakken, zoals voor gastransport en staalproductie en spoorinfra en havens. De eerste twee zijn private organisaties, die zijn vrijer in hun keuzes. Overheidsorganen mogen in principe niets voorschrijven, tenzij er 'Of gelijkwaardig' bij staat. De uniformering proberen we wel weer te krijgen door het uitbrengen van technische richtlijnen. Bijvoorbeeld Richtlijn Thermisch Gespoten Deklagen. In deze richtlijn staan verschillende oplossingen voor verschillende klimaatklassen, zoals zuiver aluminium of zinkaluminium en wel of geen sealer of esthetische deklaag. De opdrachtgever kan daaruit kiezen, maar de keuze ook bij de applicateur leggen."

Houdt zo'n tabel met standaardsystemen als in de ISO 12944 en de Richtlijn voor duplex-coatings de innovatie niet tegen? Als ik een nieuwe coating op de inframarkt

breng die in een ander marktsegment al goede levensduurprestaties heeft laten zien, moet ik ook nog in die tabel zien te belanden via jarenlang commissiewerk... En zitten we met zo'n coatingsysteemtabel niet alsnog in de receptuurbestekken in plaats van de prestatiebestekken?

"Dat is een spanningsveld... De technici hebben ervaring met de systemen en kennen de risico's. Echter bij Rijkswaterstaat willen we innovaties niet belemmeren. De kunst is dusdanige omschrijvingen te maken dat het wel een prestatiecontract is, maar de risico's tot een minimum worden beperkt. Systemen uit andere sectoren kunnen dan sneller worden toegepast, mits voldaan wordt aan de eisen, zoals laboratoriumtesten en referenties."

Een wens die de OGOS-website aangeeft, is te komen tot een "set laboratoriumtesten die een betrouwbare voorspelling geeft van de duurzaamheid van verfsystemen in de praktijk." Welke voorspellende testen zijn tot nog toe het meest veelbelovend, welke worden al gebruikt?

"Op dit moment is de ISO 12944-werkgroep weer actief, waarin ik ook deel-

Carolien Nieuwland (rechts, met rode sjaal) tijdens een Technische Dag bij de Maeslantkering. (archiefphoto vakblad Oppervlaktetechnieken)

neem. Deze commissie gaat onderzoeken welke normen de beste correlatie met de praktijk hebben op de lange termijn van meer dan vijftien jaar, zodat een nieuwe levensduurklasse kan worden toegevoegd. Hierin worden ook verschillende cyclische testen opgenomen. In overleg met de keten passen we sinds het PSI Bouw-project de norm cyclische test volgens de ISO 20340 toe.”

Maar ook dat is een versnelde test die het corrosieproces verandert ten opzichte van wat er in het veld gebeurt... Op de European Subcontracting and Engineering Fair in Utrecht is eens een opstelling voorgesteld die alleen de luchtdruk verhoogt, is dat wat geworden?

“Ik ben niet bekend met deze norm, maar in deze tijd van globalisering is een test die ISO-gecertificeerd is noodzakelijk voor het voorschrijven hiervan. We willen de verleveranciers niet op kosten jagen met een zelfontwikkelde test. Daarmee ga je innovatie ook niet bevorderen.”

Zoutsproeitesten zijn bekend om hun vergelijkende resultaten, maar berucht om hun geringe voorspellingswaarde. Je kunt

niet zeggen: dit gaat een kwart langer goed met de onderroest uit de kras, dus nu gaat het in het echt ook drie jaar langer mee dan de andere coating. Hoe bepaal je de levensduur in een aanbesteding die zich op totale levensduurkosten richt?

“Ja, dat blijft lastig, in hoeverre kun je extrapoleren? Je kunt testen langer uitvoeren en kijken hoe het met praktijk correleert, zoals nu binnen de ISO 12944 gebeurt. Er staan proefstukken bij Den Helder en Tata Steel van allerlei verbindingstechnieken en conserveersystemen, die kun je nu, dik tien jaar na montage, dus gaan vergelijken.”

Nu de EN 1090 eraan komt, waardoor producenten hun productiestroom aantoonbaar kwalitatief geborgd moeten hebben inclusief de oppervlaktebehandeling, wordt het spannend voor de coater. Kon je vroeger misschien nog een kleine wijziging voorstellen zodat een component goed op te hangen of te dompelen was, vanaf juli voldoet het dan niet meer aan de CE-eis dat het conform tekening gemaakt is. Snel wat aanpassen – wat vaak al lastig te regelen was – is er nu niet meer bij, zeker?

“De EN 1090 vraagt van de gehele keten een investering om hiermee vertrouwd te raken. Er zal een betere interactie moeten komen tussen de conserveerder en de ontwerper. Niet met opdrachtgevers: wij laten steeds meer over aan markt. En de ontwerper zal zijn kennis moeten vergroten over onderhoudbaarheid en conserveerbaarheid. Dat is de taak van de opdrachtnemers, die expertise moet daar liggen want zij moeten het maken en later onderhouden. Bij langlopende contracten bij RWS wordt het beheer en onderhoud van de constructie na 25 of 30 jaar weer overgedragen aan ons. De kunst is om eisen zodanig te omschrijven dat je geen uitgewoond huis terugkrijgt. “Rijkswaterstaat heeft inmiddels een aantal DBFM-contracten aanbesteed.”

Design, Build & Maintain inderdaad. In DBFM zit ook Finance, maar kunnen kleinere bedrijven dan nog wel meedoen?

“De kleine bedrijven zullen in dergelijke contracten geen hoofdaannemer kunnen zijn. De middelen en capaciteit zullen daarvoor ontbreken. Tevens betreft het multidisciplinaire contracten, metaalconservering maakt daar deel van uit. De

applicateur is onderaannemer. Ze stellen zich samen de vraag: 'Hoe gaan we het zodanig inrichten dat we dertig jaar lang geen onderhoud krijgen?'"

En wat als de opdrachtnemer, die dus het onderhoud ook doet, tijdens de gebruiksfase failliet gaat?

"Dit kan ook tijdens de bouw gebeuren, er zal dan een nieuw contract komen, met een nieuwe opdrachtnemer. Over het algemeen gelden in de bouw fase andere bedragen dan gedurende de onderhoudsperiode, dus je hoopt dat de nieuwkomer die het lopende onderhoudswerk na de aanbesteding ervan gaat doen, dat óók kan binnen dat oorspronkelijk beoogde bedrag. Dat is het risico, het zijn van die onvoorziene zaken."

Het Kennisplatform heet nu Kennisnetwerk Metaalconserveren, hoe is het ermee gesteld?

"De Werkgroep Garanties is aan de finishing touch toe van een document dat binnenkort gelanceerd wordt. We hebben nieuwe afspraken over de garantieduur en schadeomvang. De laatste nog in te vullen afspraken gaan over de garantie op kleur en verkrijging. De insteek van de VVVF is om van performance-eisen op producteisen over te stappen. Daar willen we in meegaan, maar het moet een breed gedragen norm zijn. Indien we daar overeenstemming over hebben zal het wel even wennen worden, voor zowel de opdrachtgevers als de verfleveranciers, want het is weer de andere benadering."

We willen allemaal beter conserveerwerk van de staalbouw, dit komt het imago ten goede en kan ervoor zorgen dat de concurrentiepositie van staal als bouwmetaal concurrerend blijft. Is het uitsparen van vervangingsinvesteringen een overweging, ofwel: hoe dierbaar is het stalen industrieel erfgoed dat al sinds de naoorlogse wederopbouwjaren of nog tientallen jaren langer dienstdoet?

"Persoonlijk zeg ik van wel, maar hoe wij in ons werk staan is: het is niet van belang in welk materiaal gebouwd wordt. Het gaat erom dat mensen zo snel mogelijk van A naar B gaan. Het interesseert de burger niet of hij over een stalen brug of over een composietbrug gaat. Voor gasleidingen geldt dat ook. De eerste vereiste is: zo veilig mogelijk. De tweede is: de beschikbaarheid moet zo hoog mogelijk

Carolien Nieuwland, voorzitter Opdrachtgeversoverleg Staalconservering OGOS: "De ontwerper zal zijn kennis moeten vergroten over onderhoudbaarheid en conserveerbaarheid."

zijn. En dat wil je dan tegen zo min mogelijk kosten. Als staal mee wil gaan in deze eisen, zal de duurzaamheid van de conservering een grote rol spelen in Nederland. Oude constructies zijn een aantal mensen dierbaar, en zijn soms beeldbepalend, er zijn andere organisaties die zich hier sterk voor maken. Een brug of installatie moet worden vervangen als het einde van de technische levensduur bereikt is. En dat is afhankelijk van de staat/conditie van het bouwwerk, wat de gebruiksiteit is geweest, bijvoorbeeld het aantal auto's dat over een brug gaat, en wat de verwachting is van het toekomstig gebruik. Zo kan bijvoorbeeld een aantal spoorbruggen met een bouwjaar voor 1920 nog een aantal jaren dienst blijven doen.

Even voor de fijnproevers: wat is het verschil tussen het veelgeroemde Total Cost of Ownership en Life Cycle Costing enerzijds en de aloude Economisch Meest Voordelige Inschrijving anderzijds?

"EMVI gaat over het gunnen van de opdracht, dus niet de goedkoopste maar de meest voordelige inschrijving. Het kan op allerlei aspecten betrekking hebben. Regelmatig is de duur van de bouw of de beschikbaarheid van de weg gedurende de bouw een criterium. Dat heeft direct invloed op je bouwproces, dus dat de brug niet lang of helemaal afgezet is. Maar ook LCC en TCO kunnen criteria zijn: dat heeft betrekking op de kosten die een opdracht-

gever gaat maken gedurende de levenscyclus van een object. Dus welke keuzes maak je, welke materiaalkeuzes... dit heeft weer invloed op het onderhoudsinterval en de kosten."

En hoe zat dat nou met die CO₂-prestatieladder, je moet je hele bedrijf in de boekhouding meenemen als de coatingafdeling wat bonus wil scoren in de aanbesteding?

"Het is de CO₂-prestatie voor het hele bedrijf, inclusief de keten voor en na je eigen processen, dat neem je mee in de analyse. Het gaat niet om het project zelf. Hoe hoger op de ladder, hoe hoger de fictieve korting op je aangeboden prijs, waardoor je toch kunt winnen van een lagere aanbieder. De CO₂-ladder zit standaard verwerkt in de ProRail- en RWS-contracten als EMVI-criterium, ofwel de Economisch Meest Voordelige Inschrijving, en je kunt tussen de 1 en 10 procent fictieve korting krijgen."

Welke ontwikkelingen op het gebied van normalisatie gaan de komende jaren de agenda bepalen?

"De wijziging van de levensduurklassen in de ISO 12944, daar zitten we met smart op te wachten als opdrachtgever. Verfleveranciers hebben mooie systemen, die naar eigen zeggen echt wel langer dan vijftien jaar meegaan. Maar de aantoonbaarheid is er niet altijd. Dat zou met testen en

Ongezien maar levensduurbepalend conserveerwerk aan een bruggetje in Leiden. De gebruiker gaat het niet om materiaalkeuzes en coatingbestekken, maar om maximale beschikbaarheid, waarbij de veiligheid een vanzelfsprekendheid is. (archieffoto's vakblad Oppervlaktetechnieken)

normen aantoonbaar moeten worden. Opdrachtgevers kunnen wel een langere levensduur vragen in de prestatiecontracten, maar hoe kan dat momenteel bewezen worden? Metalliseren is een optie voor een langere levensduurverwachting, echter bij vermoeiingsgevoelige constructies valt deze optie soms buiten de boot, omdat er nog geen goede techniek is om vermoeiingsscheuren in de constructie onder de metalliseerlaag te bepalen. In een coating krijg je barsten en vervolgens roestuitbloeding.”

Jullie missen de roest?

“Ja, haha, wij missen de roest wel eens!”

Voor degelijk vakwerk heb je gedegen vakmanschap nodig. Wordt de vroegere wens om tot een persoonscertificering van conserveerwerk te komen nog gestand gedaan?

“We willen wel allemaal gekwalificeerd personeel, maar hoe ze dat bereiken is aan de branche zelf. Ze zijn zelf verantwoordelijk voor een goed stuk werk en het opleiden van de mensen. We willen de verantwoordelijkheid leggen waar die moet liggen.”

Dus wie er tijd en geld in gestoken hebben, konden achteraf bezien ook hebben volstaan met een oud certificaat van lang geleden?

“Elke opdrachtgever is vrij om kwalifi-

caties aan een applicateur te vragen. De meeste opdrachtgevers hanteren echter het principe dat de applicateur zelf verantwoordelijk is voor opleidingen van zijn personeel en dat alleen het eindresultaat telt. Er bleek slechts een enkele opdrachtgever certificering te eisen. Maar de algemene insteek is dat personeel altijd beter wordt van een vakgerichte opleiding of opfriscursus.”

Nog altijd is er geen opleidingsschema voor de persoon die gesprekspartner is voor een OGOS-partij. Dat hoeft niet de ingenieursopleiding Beschermingstechniek/ Coating Technology te zijn die in september 2005 de poorten sloot, maar wat zou er voor in de plaats moeten komen en wie zou dat moeten verzorgen?

“Dat is een lastige vraag... Het bedrijfsleven moet signaleren dat er een kennislacune ontstaat en zorgen dat de opleiding er weer komt. Samen met hogescholen. Je ziet ook een verschuiving in het opleidingsniveau in de top van de conserveringsbedrijven, dat is anders dan twintig of dertig jaar geleden. Ze hebben Bedrijfseconomie en Bedrijfskunde gestudeerd, maar daarnaast is er ook technisch inhoudelijke kennis bij een bedrijf nodig. Ik heb zelf de Verdiepingscursus Corrosie & Corrosiebestrijding gevolgd aan de Hogeschool Utrecht. Een interessante cursus, maar daar ligt mijn interesse ook. Hij duurde destijds twee jaar (tegenwoordig

ruim een half jaar – red.).”

Dus u komt bij mij op herhaling voor de colleges Deklagen en Applicatie, die we aan het moderniseren zijn? En welke gouden tip heeft u nog meer?

“Een gouden tip... Blijf in gesprek met de opdrachtgever, blijf ideeën aandragen, want onder invloed van tijdsdruk gaat het werk vaak voor, terwijl je best wel wat verbeteringen zou kunnen doorvoeren. Je ziet sommige applicateurs dat ook doen, die staan veel dicht bij de staalbouwer dan anderen die het meer over zich heen laten komen.”

Er zijn al onder meer een haven, een staalfabriek, een aardgasdistributeur, een weginfrabeheerder en een spoorwegbeheerder bij het OGOS, komen er nog deelnemers bij?

“Momenteel niet, maar dat kan wel: als iemand interesse heeft, komt hij er gewoon bij. De voorwaarde is dat het een opdrachtgever is.” <

Edward Uittenbroek, hoofdredacteur
Oppervlaktetechnieken

MEER INFORMATIE
www.OGOS.nu